

Evaluatie convenant MJP-G Openbaar Groen

Gerty H. Horeman en Annet T. Zweep

Expertisecentrum-LNV, Postbus 482, 6710 BL Ede

Het Expertisecentrum-LNV heeft de eindevaluatie uitgevoerd van de bestuurlijke afspraken over de uitvoering van het Meerjarenplan gewasbescherming (MJP-G) voor het onderdeel openbaar Groen. Deze eindevaluatie is gebaseerd op deelevaluaties waar ook Alterra, Centraal Bureau voor Statistiek, Plant Research International, Plantenziektenkundige Dienst en RIZA bij betrokken zijn geweest.

De evaluatie richt zich zowel op de doeltreffendheid: 'in welke mate zijn de taakstellingen uit het convenant gehaald?', als op de uitvoering van het convenant: 'hoe heeft de organisatiestructuur van het convenant gefunctioneerd?'

Hieronder volgt een weergave van de belangrijkste conclusies uit de evaluatie.

Convenant MJP-G Openbaar Groen

Voor de sector Landbouw werd al begin jaren negentig een convenant MJP-G afgesloten. De rijksoverheid achtte het aanvankelijk niet nodig om ook voor de sector Openbaar Groen een convenant af te sluiten. De sector gebruikte immers slechts een beperkte hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen. Maar het Rijk veranderde van opvatting in 1995, na de zogenoemde diuron-affaire. Het Maaswater bleek chemisch vervuild te zijn. Daardoor moesten de drinkwaterbekkens in de Biesbosch wekenlang gesloten blijven en kwam de drinkwatervoorziening van Rotterdam en omgeving ernstig in gevaar. De oorzaak voor deze vervuiling lag niet in België of bij de aspergetelers, maar bleek afkomstig van hemelwater dat afgespoeld was van met diuron behandelde verhardingen in zuidoost Brabant en Limburg. Het effect van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de open-

bare ruimte bleek groter dan eerst werd aangenomen.

In 1997 heeft de Rijksoverheid daarom met de sector openbaar groen de 'Bestuurlijke Afspraken Uitvoering Meerjarenplan Gewasbescherming Openbaar Groen' (convenant MJP-G openbaar groen) afgesloten. Vanuit de Rijksoverheid waren LNV, VROM, V&W, Defensie en VWS ondertekenaars van het convenant en vanuit de sector Openbaar Groen waren dat: de Stichting Groen Raad, De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), NS/Railinfrabeheer, de Unie van Waterschappen, Het Boschap en de Vereniging van samenwerkingsverbanden in de recreatiesector (OSO). De sectororganisaties betrof enerzijds terreinbeherende organisaties, die beleid en uitvoering direct aan elkaar konden koppelen en anderzijds vertegenwoordigende koepelorganisaties die de aangesloten leden slechts konden uitnodigen tot koerswijziging.

De looptijd van het convenant

MJP-G Openbaar Groen was van maart 1997 tot 31 december 2000.

Het hoofddoel van het convenant was het vergaand terugdringen van de structurele afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen in de sector Openbaar Groen, gepaard met het elimineren van ongewenste neveneffecten van het gebruik van deze middelen.

Overeengekomen taakstelling (afspraken) in het convenant:

- Het reduceren van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met gemiddeld 43%, ten opzichte van de peilperiode 1984 - 1988 (de exacte percentages zijn per ondertekenaar gespecificeerd in de bestuurlijke afspraken);
- Het verminderen van de emissie naar het oppervlaktewater met 90%;
- Het verminderen van afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen;
- Invulling geven aan verbetering van de arbeidsomstandigheden m.b.t het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

Zijn de taakstellingen uit het convenant gehaald?

Verbruik

De in het convenant gestelde verbruiksreductie van 43 % voor de Sector Openbaar Groen als geheel is gehaald. Ook de taakstellingen per betrokken organisatie zijn gehaald.

ARTIKEL

Tabel 1. Taakstelling en bereikte reductie van de omvang van het verbruik in het openbaar groen

	Referentie- verbruik (1986)	Taakstelling reductie in 2000	Verbruik in 2001	Bereikte reductie in 2001
Totaal				
Sector Openbaar Groen	126 977	43	40 042	69
Per organisatie				
Rijkswaterstaat	5 330	33	626	88
Staatsbosbeheer	2 007	23	0	100
Ministerie van Defensie	3 544	34	595	83
Rail Infrabeheer	20 850	40	6 040	71
Provincies	2 654	33	372	86
Waterschappen	17 922	47	1 052	94
Recreatieschappen	584	26	–	–
Gemeenten	69 566	45	31 356	55

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het overgrote deel van het gebruik. Het reductiepercentage voor de Sector Openbaar Groen als geheel wordt daarom voor een belangrijk deel bepaald door de reductie die de gemeenten hebben bereikt. Deze reductie (55 %) is achtergebleven bij die van de andere instellingen (71 – 94 %). Knelpunten bij gemeenten zijn met name het terugdringen van het gebruik op verhardingen en sportvelden.

Emissie

Volgens de gevolgde rekenmethode (een schatting op basis van de huidige stand van de wetenschap) is in de periode 1986-2001 de emissie naar het oppervlaktewater uit de sector Openbaar Groen met 79 % afgenomen. Dat betekent dat er wel een duidelijke afname van de emissie is gerealiseerd, maar dat de taakstelling van 90% reductie niet is gehaald. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen veroorzaakt de grootste emissie naar oppervlaktewater (in 2001).

Afhankelijkheid

Er zijn geen gegevens beschikbaar, waarmee voor de sector Openbaar Groen een algemene trend kan worden aangegeven over de inzet van alternatieve methoden in de periode 1986-2001. Wel zijn er van een aantal organisaties gegevens beschikbaar.

In algemene zin kan gesteld worden dat de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen van de sector Openbaar Groen is vermindert. De inspanning heeft echter sterk gewisseld per toepassingsgebied.

Voor het beheer van onkruiden in waterlopen is men niet meer afhankelijk van gewasbeschermingsmiddelen. Dit beheer vindt geheel plaats met alternatieve methoden.

Bij het beheer van onkruiden in bos- en natuurterreinen, in wegbermen, op taluds en op rijks- en provinciale wegen worden nu voornamelijk alternatieve methoden ingezet. De afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen is hier zeer sterk afgenomen.

Bij spoorwegen en sportvelden is men voor de bestrijding van onkruiden nog geheel afhankelijk van gewasbeschermingsmiddelen.

De meeste gemeenten gebruiken nog gewasbeschermingsmiddelen

voor de bestrijding van onkruiden op verhardingen. Het areaal waarop het onkruid met alternatieve methoden in de hand wordt gehouden is wel toegenomen.

Arbeidsomstandigheden

Alle convenantpartners (met uitzondering van de OSO en IPO) hebben een uitwerkingsplan opgesteld met daarin aandacht voor de arbeidsomstandigheden. In welke mate de verschillende acties tot verbetering van de arbeidsomstandigheden hebben geleid, is niet duidelijk.

Hoe heeft de organisatiestructuur gefunctioneerd?

In het convenant is het jaar 1986 als referentiejaar gehanteerd en dat bleek in 1997 zeer gedateerd te zijn, omdat de ontwikkelingen in de tussenliggende elf jaar de situatie al sterk hadden verbeterd. De taakstelling voor het verbruik in het convenant was al bij het afsluiten van het convenant gerealiseerd door de betrokken organisaties, met uitzondering van de gemeenten.

Tabel 2. Areaal (ha) waarop door gemeenten onkruid niet-chemisch wordt beheerd

	1992	2001	Verandering (%)
Beplantingen	14.364	19.491	+36
Verhardingen	2.184	8.531	+400

Bron: CBS.

De problematiek in Openbaar Groen concentreerde zich in 1997 vooral op verbruik en emissie op verhardingen, terwijl het convenant breed inzette op alle deelsectoren van het Openbaar Groen. Doordat het convenant niet specifiek op de knelpunten op verhardingen was gericht, gaf het geen extra impuls om deze knelpunten op te lossen.

De waarde van het convenant werd door de verschillende partijen uiteenlopend ervaren. Voor sommige partijen was het een bevestiging van een weg die ze al ingeslagen waren, voor andere een

manier om de achterban te kunnen overtuigen van het belang. Ook de mate waarin prioriteit aan de uitvoering van het convenant werd gegeven, verschilde sterk per convenantpartner.

Een duidelijke sturende kracht (bijvoorbeeld niet duidelijk was 'wie moet wat doen') werd gemist, er was slechts in beperkte mate voorzien in uitvoeringsinstrumenten en er was geen apart budget voor onderzoek, voorlichting of evaluaties.

Geconcludeerd kan worden dat het convenant maar in beperkte

mate effectief is geweest als instrument.

Meer informatie

In het rapport 'Evaluatie Bestuurlijke Afspraken Uitvoering MJP-G Openbaar Groen' van J.J. Ekkes, G.H. Horeman, P.A.M. Besseling, J.W.J. van Esch vindt u een uitgebreide weergave van de bevindingen. Meer informatie over dit rapport kunt u verkrijgen bij het Expertisecentrum-LNV in Ede, tel: 0318-671400, e-mail: A.T.Zweep@eclnv.agro.nl.

ARTIKEL